مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی باشد

نورمحمد غفوری
۲۰۲۶/۰۳/۱۴

په افغانستان کې د انتقالي عدالت اړتیا

سریزه

په دې وروستیو کې داسې راپورونه خپاره شوي چې ګواکې په افغانستان کې اسلامي امارت د محقق له تلویزیون او ځینو نورو شتمنیو سره د مصادري چلند کړی دی. د دې خبر د رښتینولی په اړه تر اوسه پوره باور نه لرم، خو همدې خبرو ماته د هغو زرګونو مظلومو انسانانو د حقونو موضوع را یاده کړه چې په تېرو لسیزو کې وربانديې بېلابېل ظلمونه شوي دي. په حقیقت کې د افغانستان وروستی تاریخ له جګړو، سیاسي شخړو او د بشري حقونو له پراخو سرغړونو ډک پاتې شوی دی. له همدې امله، که په هېواد کې رښتیني او تلپاتې سوله ټینګېدل او تولنیز عدالت عملي کېدل غواړو، نو د انتقالي عدالت د بهیر پیل او پلي کېدل یو جدي او نه‌انکارېدونکی ضرورت دی.

انتقالي عدالت څه ته وايي؟

انتقالي عدالت هغه میکانیزمونو او بهیرونو ته ویل کېږي چې وروسته له جګړو، سیاسي بدلونونو یا اوږدو شخړو څخه د عدالت د تأمین، د حقیقت د څرګندولو او د قربانیانو د حقونو د اعادې لپاره کارول کېږي. په دې بهیر کې معمولاً د حقیقت موندنې کمېسیونونه، د مسؤلینو حساب ورکول، د قربانیانو جبران او د ملي پخلاینې هڅې شاملې وي. د نړۍ په ګنو هېوادونو کې د شخړو له پای ته رسیدو وروسته د همدې بهیر له لارې هڅه شوې چې تولنه له تېرو زخمونو څخه د رغېدو لور ته ولاړه شي.

د افغانستان د جګړو اوږد تاریخ

افغانستان له تېرو څو لسیزو راهیسې د جګړو او سیاسي بې‌ثباتۍ شاهد دی. د بېلابېلو سیاسي نظامونو، کورنیو جګړو، بهرنیو لاسوهنو او وسله‌والو شخړو له امله زرګونه انسانان وژل شوي، میلیونونه خلک بې‌ځایه شوي او د خلکو بشري حقونه په پراخه کچه تر پښو لاندې شوي دي. په دې اوږده موده کې د جګړې بېلابېلو لورو داسې کړنې ترسره کړې چې د عدالت غوښتنه یې تر نن ورځې پورې د خلکو په ذهنونو کې ژوندۍ ساتلې ده.

د قربانیانو د حقونو پېژندنه

په افغانستان کې ډېرې کورنۍ د جګړو قرباني شوې دي. ځینې خلکو خپل عزیزان له لاسه ورکړي، ځینې بې‌ځایه شوي او ځینې نور له اقتصادي او رواني ستونزو سره مخ دي. د انتقالي عدالت یو مهم هدف دا دی چې د دغو خلکو درد واورېدل شي او د هغوی حقونه په رسمي ډول وپېژندل شي. کله چې قربانیان احساس کړي چې د هغوی دردونه او قرباني هېره شوې نه ده، نو دا کار د تولنې د رواني رغېدو لپاره مهم ګام بلل کېږي.

د تلپاتې سولې لپاره د عدالت اهمیت

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

سوله یوازې د جګړې د نه شتون معنا نه لري، بلکې د عدالت، باور او ټولنیز ثبات شتون هم غواړي. هغه ټولنې چې په کې د تېرو ظلمونو حساب نه وي شوی، هلته د شخړو د بیا راژوندي کېدو احتمال پاتې کېږي. انتقالي عدالت کولای شي د حقیقت د روښانولو، د مسؤلینو د حساب ورکولو او د خلکو ترمنځ د باور د بیا رامنځته کولو له لارې د تلپاتې سولې لپاره بنسټ برابر کړي.

ملي پخلاینه او د باور بیا رغونه

په هېواد کې د جګړو پر مهال د بېلابېلو ډلو ترمنځ بې‌باوري زیاته شوې ده. انتقالي عدالت کولای شي د حقیقت موندنې، د قربانیانو د یاد ساتلو او د ټولنیزو خبرو اترو له لارې د خلکو ترمنځ د باور فضا رامنځته کړي. دا بهیر کولی شي د ټولنې مختلف قشرونه د یو ګډ راتلونکي لپاره سره نږدې کړي.

پایله

افغانستان د اوږدو جګړو له امله ژور ټولنیز او رواني ټپونه زغملي دي. د دې ټپونو د رغېدو لپاره یوازې سیاسي بدلونونه بسنه نه کوي، بلکې عدالت، حقیقت او پخلاینه هم اړین دي. انتقالي عدالت کولای شي د تېرو ظلمونو د منلو، د قربانیانو د حقونو د درناوي او د یو عادلانه او سوله‌ییز راتلونکي د جوړولو لپاره مهمه لاره پرانیزي. که افغانی ټولنه غواړي چې له جګړو وروسته یوه باثباته او عادلانه راتلونکي ته ورسېږي، نو د انتقالي عدالت بحث باید جدي ونیول شي او د عملي کېدو لپاره یې مناسب میکانیزمونه رامنځته شي.

11.03.2026

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ